Koskela Jussi 31.1.2024

Kauppaministereiden epävirallinen kokous 22.-23.1.2024

WTO: Komissio selosti MC13-prioriteetteja. Jäsenmaat olivat edelleen hyvin yksimielisiä prioriteeteista ja ilmaisivat yleisesti tukensa komission lähestymistavalle.

EU:n avoin strateginen autonomia: Keskustelussa korostettiin tasapainoa kauppapolitiikan avoimuuden ja teollisuuspoliittisten ja turvallisuusintressien välillä. Taloudellisen turvallisuuden osalta näkemykset olivat varovaisia. Monessa puheenvuorossa peräänkuulutettiin kauppasuhteiden avoimuuden säilyttämistä sekä kohdennettuja ja oikeasuhtaisia toimia protektionismin välttämiseksi.

Muissa asioissa keskusteltiin Punaisenmeren tilanteesta, joka haittaa merikuljetuksia.

Työlounaalla käytiin näkemystenvaihto Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan komitean (INTA) pj. Langen kanssa ajankohtaisista kauppa-aiheista.

Maailman kauppajärjestön (WTO) 13. ministerikokous (MC13)

Belgian ministeri Lahbib (pj.) viittasi edellisen illan päivälliskeskusteluun Maailman kauppajärjestön (WTO) pääjohtaja Okonjo-Iwealan kanssa todeten, että matkalla kuukauden päästä alkavaan MC13:een on vielä monta haastetta, ja noteerasi Komorien ja Timor Lesten tulevat liittymiset. Tausta-asiakirjan kysymykset koskivat riitojenratkaisujärjestelmää, teollisuussektorien valtiointerventioita ja kalastustukisopimusta.

Pj-maa koordinoi jäsenmaiden komissiota tukevaa vaikuttamistyötä ministerikokouksen aikana. Tulee valmistautua edistämään EU:n defensiivisiä ja offensiivisia intressejä. Ministerien läsnäolo on toivottavaa myös neuvoston päätösvaltaisuuden varmistamiseksi. WTO-pääjohtajalle on esitetty pyyntö varmistaa, että neuvottelujen päättymisen jälkeen EU:lla on riittävästi aikaa päätöksentekoon ennen loppuseremoniaa.

Komission vpj. Dombrovskis kommentoi kolmea aihetta pj:n kysymysten pohjalta.

Riitojenratkaisujärjestelmä: Jotta MC13 olisi onnistunut, järjestelmän uudistamisessa on tarpeen päästä eteenpäin lähemmäksi ratkaisua. Hyvää edistystä on saatu aikaan, mutta valitusmekanismia koskeva ongelma on edelleen ratkaisematta.

Työohjelma teollisuussektorien valtiointerventioita ja ympäristöaiheita koskien: EU katsoo, että WTO:n pohdintafunktiota on vahvistettava, jotta voidaan keskustella kaupan ja teollisuuspolitiikan suhteesta sekä ympäristöhaasteista ja inklusiivisuudesta.

Kalastustukisopimus: Ensimmäisen vaiheen sopimuksen voimaanastuminen MC13:een mennessä on epävarmaa, sillä ratifiointeja ei saatane riittävästi. EU on sopimuksen ratifioinut ja myös kontribuoinut sopimukseen liittyvään rahastoon. Toisen vaiheen neuvottelut halutaan päättää MC13:ssa, mutta epäonnistumisen riski on olemassa, sillä näkemyseroja on edelleen paljon.

Muita keskeisiä aiheita ovat maatalous, sähköisten toimitusten tullimoratorion jatkaminen ja kehityspaketti. Neuvottelut loppuasiakirjan osalta jatkuvat.

Keskustelussa käytiin pöytäkierros, jossa jäsenmaat olivat edelleen hyvin yksimielisiä prioriteeteista ja ilmaisivat yleisesti tukensa komission lähestymistavalle. Eniten kiinnitettiin huomiota WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän uudistamiseen. Monissa puheenvuoroissa peräänkuulutettiin kaksivaiheista järjestelmää.

Teollisuussektorien valtiointerventioiden käsittelyssä etenemistä pidettiin yleisesti tärkeänä. Samoin sähköisten toimitusten tullimoratorion jatkaminen on tärkeää. Muutama jäsenmaa muistutti lisäksi EU:n neuvottelurajoista kalastussopimuksen ja maatalousaiheiden suhteen.

Nostettiin esille tarve järjestää solidaarisuustapahtuma Ukrainalle Abu Dhabissa.

Suomi totesi monenkeskisen kauppajärjestelmän ja tätä edustavan WTO:n erittäin suuren merkityksen vientivetoisille EU-talouksille. Tämän vuoksi EU:n on osoitettava johtajuutta MC13:ssa. Täysi tuki komission lähestymistavalle. Suomen prioriteetteja ovat kaksitasoisen riitojenratkaisujärjestelmän palauttaminen, pysyvä sähköisen kaupan tullimoratorio tai tämän jatkaminen ja selkeä kirjaus, jonka pohjalta WTO:ssa voidaan käynnistää keskustelu teollisuuspolitiikasta. Kaupan ja ympäristön osalta on tärkeää ylläpitää kunnianhimoa ja katsoa kauemmaksi tavoitteena kaupan helpottaminen ja vapauttaminen ympäristötuotteissa ja –palveluissa. EU pystyy saavuttamaan tuloksia kun se on yhtenäinen.

Dombrovskis totesi olevansa varovaisen optimistinen MC13:n suhteen. Monenkeskisen COP28-sopimuksen onnistuminen oli myös myönteinen signaali.

Palvelujen kotimaista sääntelyä ja investointien helpottamista koskevat useankeskiset sopimukset liikkuvat eteenpäin. Sähköisen kaupan tullimoratorio nauttii nyt laajempaa tukea kuin samaan aikaan ennen MC12:ta. Maataloudessa EU yrittää fasilitoida ratkaisuja pienryhmäformaatissa, joka on saanut kiitosta.

Dombrovskis totesi komission arvostavan jäsenmaiden aktiivista tukea neuvotteluissa ja toivoi ministerien läsnäoloa koko kokousviikon ajan neuvoston päätösvaltaisuuden varmistamiseksi. Dombrovskis on keskustellut Ukraina-tilaisuudesta UAE:n kanssa Venäjän hyökkäyksen kaksivuotispäivän lähestyessä. Komissio miettii parasta tapaa järjestää tilaisuus.

<u>EU:n avoin strateginen autonomia</u>

Pj. viittasi tausta-asiakirjassa esitettyihin kysymyksiin, jossa pohdittiin EU:n toimia suhteessa

- kauppajärjestelmää uhkaavaan fragmentaatioon;
- politiikkakoherenssiin mitä tulee kauppapolitiikan ja teollisuuspolitiikan (kilpailukyvyn) suhteeseen ja edellisen kontribuutioon kaksoissiirtymään sekä;
- taloudelliseen turvallisuuteen ml. yksityisen sektorin ja pk-yritysten näkökulmasta.

Dombrovskis totesi avointa strategista autonomiaa koskevien painotusten vaihtelevan, mutta käsitteen ytimessä on EU avoimena taloutena, joka tekee yhteistyötä muiden kanssa samalla kun se vahvistaa kykyään vastata ulkoisiin haasteisiin. Geopolitiikan ja –talouden sekä ilmastoon liittyvät haasteet ovat viime vuosina asettaneet EU:n lähestymistavan koetukselle. Pandemia paljasti toimitusketjujen haavoittuvuuden ja Venäjän hyökkäys liialliset riippuvuudet. US:n ja Kiinan välinen teknologiakilpailu on puolestaan levinnyt muualle. Suezin kanavan yllättävä tukkeutuminen ja nyt Punaisen meren tilanne ovat lisähaasteita. EU:hun yritetään vaikuttaa ulkopuolelta myös toimitusketjuja välineellistämällä (weaponisation).

Kauppajärjestelmän fragmentaatio nostaa kustannuksia, joten tehokkuuden ja kriisinkestävyyden välillä tulee löytyä tasapaino.

Kauppapolitiikalla edistetään kilpailukykyä ja EU:n arvoja sekä geopoliittista läsnäoloa. EU on maailman suurin kauppablokki, jolla on läheiset kauppasuhteet Aasian, Afrikan ja naapuruston maihin ja joka on myös US:n suurin kauppakumppani. Vastikään on saatu valmiiksi viisi sopimusta eli Uuden-Seelannin, Chilen, Kenian, Angolan

(investoinnit) ja Japanin (tietovirrat) kanssa ja neuvotteluja jatketaan Intian, Indonesian, Australian, Mercosurin, Thaimaan jne. kanssa. Lisäksi on perustettu kauppa- ja teknologianeuvosto US:n ja Intian kanssa. Digitaalisesta kaupasta neuvotellaan Etelä-Korean ja Singaporen kanssa. Venäjä-pakotteiden lisäksi EU tukee Ukrainan taloutta eri keinoin (solidaarisuusväylät, autonomiset kauppatoimet ja DCFTA:n prioriteettitoimintasuunnitelma, jonka toimeenpanolla tuetaan Ukrainan lähentymistä sisämarkkinoihin).

Dombrovskis viittasi lisäksi kolmansien maiden EU:n autonomisia välineitä kohtaan esittämään kritiikkiin, jonka perusteella EU-toimet haittaavat niiden kauppapoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Taloudellista turvallisuutta koskeva strategia rakentuu avoimen kaupan ja turvallisuustarpeiden yhteensovittamisen varaan. Ko. toimien on oltava kohdennettuja ja oikeasuhtaisia ja niiden on perustuttava riskianalyysiin, joka tehdään läheisessä yhteistyössä jäsenmaiden ja yksityisen sektorin kanssa. Strategiassa on kolme pilaria (promote, protect, partnerships), jotka ovat kaikki yhtä tärkeitä.

Seuraavana päivänä jaettavassa taloudellisen turvallisuuden paketissa keskitytään tällä kertaa protect-puoleen. Siihen sisältyy lainsäädäntöaloite ulkomaisten sijoitusten seurantaa koskevan järjestelmän tehostamiseksi. Kyseessä on asetuksen vahvistaminen, ei perustavanlaatuinen muutos; tavoite on varmistaa, että järjestelmä on käytössä kaikissa jäsenmaissa. Samalla käynnistetään konsultaatioprosessi jäsenmaiden kanssa ulospäin suuntautuvien investointien sääntelystä. Pakettiin sisältyy myös raportti vientivalvonnan nykyistä vahvemmasta koordinaatiosta kunnioittaen kuitenkin jäsenmaiden toimivaltaa.

Keskustelussa kiinnitettiin yleisesti huomiota tarpeeseen vähentää haitallisia riippuvuuksia ja edistää tasapuolista kilpailuasetelmaa. Avoimuuden ja muiden intressien (teollisuuspolitiikka, turvallisuus) välillä tulee löytää tasapaino. Jäsenmaiden laaja enemmistö korosti vaihtelevin äänenpainoin avoimuuden ja diversifioinnin ja tämän myötä kauppasopimusten ja kumppanuuksien merkitystä, jotta voidaan avata uusia markkinoita ja varmistaa pääsy raaka-aineisiin. Tämän lisäksi on tärkeää vahvistaa WTO:ta.

Korostettiin fragmentaation kustannuksia. Myös kaupansuojatoimien käytön tarvetta painotettiin. Puolustettiin kestävän kehityksen määräyksiä kauppasopimuksissa mutta myös varoitettiin ylikuormittamasta kauppaagendaa, mikä uhkaa estää etenemisen neuvotteluissa.

Ehdotettiin harkittavaksi alkuperäsääntöjä koskevaa yhteistyötä CPTPP-kauppayhteenliittymän kanssa. Transatlanttinen yhteistyö on niin ikään tärkeää erityisesti standardeista sopimisen näkökulmasta.

Taloudellisen turvallisuuden osalta näkemykset olivat varovaisia. Monessa puheenvuorossa peräänkuulutettiin kauppasuhteiden avoimuuden säilyttämistä sekä kohdennettuja ja oikeasuhtaisia toimia protektionismin välttämiseksi. Tulisi huomioida myös pk-yritysten tarpeet. Ilmaistiin huoli EU:n eristäytymisestä ja korostettiin kansallisen toimivallan kunnioittamista ulkomaisten sijoitusten seurannassa. Todettiin tyytyväisyys ulospäin suuntautuvia investointeja käsittelevän työryhmän työhön, mutta pidettiin tarpeellisena käyttää lisää aikaa keskusteluun, jotta uusiin toimiin ei rynnättäisi ennen aikojaan. Vientivalvonnan suhteen nähtiin hyötyjä komission fasilitoimassa yhteistyössä.

Suomi korosti haasteista huolimatta avoimen kaupan merkitystä kilpailukyvyn ja diversifioinnin näkökulmasta; kauppasopimukset ovat keino säilyttää samanmieliset kumppanit lähellä. Tärkeitä keskeneräisiä neuvotteluja käydään mm. Mercosurin, Meksikon, Australian, Intian ja Indonesian kanssa. Olennaista on myös varmistaa pääsy kriittisiin raaka-aineisiin. Tässä tarvitaan kumppanuuksia ml. Minerals Security Partnership (MSP) ja EU:n lanseeraama kriittisten raaka-aineiden klubi. Tulisi keskittyä instrumentteihin, joilla avataan uusia markkinoita, ei kaupan rajoittamiseen.

Dombrovskis totesi kauppapolitiikalla olevan erittäin tärkeä rooli taloudellisen kriisinkestävyyden varmistamisessa. Tässä kauppasopimukset ja kumppanuudet ovat avainasemassa. EU:n kauppapoliittisen strategian kolme pilaria ovat kestäneet hyvin aikaa vastatuulesta huolimatta. Kauppapolitiikan eri välineitä tulee jatkossakin käyttää tehokkaasti ja koherenssia tukevasti – huomioiden myös EU:n omien (kestävyys)instrumenttien

vaikutukset kolmansiin maihin. Keskustelut taloudellisesta turvallisuudesta jatkuvat jäsenmaiden kanssa. EU:n kauppapolitiikkaa muokataan tarpeen mukaan avointa strategista autonomiaa tukien nykyisessä maailmantilanteessa.

Muut asiat

Punaisenmeren tilanne

Dombrovskis kertoi merikuljetusten kattavan 90% EU:n kaupasta, joten kuljetusreittien turvallisuus on erittäin tärkeää. Kaupan osuus EU:n bruttokansantuotteesta on yli kolmannes. Punaisenmeren kautta kulkee 12-15% kaikista merikuljetuksista. Viimeisen kuukauden aikana Punaisenmeren liikenne on vähentynyt 22% kuljetusten siirryttyä kiertämään Afrikan eteläkärki. Kiertoreitti lisää kuljetusaikaa kahdella viikolla ja nostaa myös hintoja, vaikka pidempi reitti ei ole tavallisesti ollut kalliimpi. Nyt konttihinta on kolminkertaistunut 1500 dollarista 4500 dollariin. Lähiviikkoina saatetaan nähdä vaikutuksia tavaroiden hintoihin ja koko EU-talouteen. US:n ja UK:n interventio houtheja vastaan saattaa johtaa konfliktin laajenemiseen. Tilanne on lisäksi hidastanut Ukrainan maataloustuotteiden vientiä Lähi-itään ja Aasiaan.

Komissio jatkaa tilanteen seuraamista.

Työlounas Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan komitean (INTA) pj. Bernd Langen kanssa

Lange totesi EU:n yleistä tullisetuusjärjestelmää (GSP) koskevasta asetusuudistuksesta, että neuvoston ei tulisi yrittää tehdä kehitysinstrumentista maahanmuuttopolitiikan välinettä, koska tämä ei ole GSP:n tarkoitus. Lainsäädäntöehdotus pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden markkinoille asettamisen kiellosta EU:ssa, mistä keskustelut jatkuvat, on tärkeä väline vapaakaupan legitimoinnissa suurelle yleisölle.

Lange vahvisti EP:n yrittävän edetä mahdollisimman nopeasti niiden kauppasopimusten osalta, jotka edellyttävät EP:n toimia (Kenia ja Chile), jäljellä olevan lainsäädäntökauden aikana.

Yleisemmässä analyysissään Lange viittasi ”Washingtonin konsensukseen” (liberalismiin) pohjautuvan narratiivin olevan ohi maailmankaupassa. Siksi tarvitaan uusi narratiivi, joka Langen mielestä perustuu vakauteen ja kestävyyteen (stability and sustainability). Langen mielestä tämä antaa mahdollisuuden löytää kompromisseja kauppapoliittisessa keskustelussa.

Dombrovskis totesi esitys Ukrainaa koskevien autonomisten kauppatoimien jatkamisesta saatavan todennäköisesti ensi viikolla. Siihen sisältyy suojatoimimekanismi markkinahäiriöiden varalle.

Dombrovskis muistutti, että kolmansien maiden kritiikki EU:n autonomisten toimien ekstraterritoriaalisia vaikutuksia kohtaan tulee entisestään kasvamaan. Pakkotyötä koskevaan asetusehdotukseen liittyen Dombrovskis toisti komission aiemman kannan, jonka mukaan päätöksentekoa välineen käytöstä ei voida sälyttää kokonaan komissiolle. Sen sijaan tulisi noudattaa vakiintuneita käytäntöjä liittyen jäsenmaiden viranomaisten valvontatoimiin koskien tuotesääntelyä.

Keskustelussa esitettiin kriittisiä kommentteja koskien GSP-järjestelmän ehdollistamista muuttoliikkeen (palautusten) näkökulmasta. Katsottiin, että EU:n ei tulisi turhaan luoda vastakkainasettelua, joka vain heikentää EU:n suhteita kolmansiin maihin. Muuttoliike on tärkeä aihe, mutta sitä koskevat omat instrumentit; GSP:hen ei tulisi sekoittaa liikaa politiikkatavoitteita. Aiheesta ei käyty laajempaa keskustelua.

Suomen edustajat
Osp Tuomas Tapio (KPO-01), diplomaattiavustaja Reetta Härönoja (UKKMIK), Jussi Koskela (EUE)

Asiakirjat

Liitteet

Viite